

A portrait of Professor Marianne Levin, a woman with short, wavy brown hair, wearing a light-colored, textured blazer, a pearl necklace, and pearl earrings. She is looking directly at the camera with a slight smile.

INTERVJU MED PROFESSOR MARIANNE LEVIN

*Hårt arbete,
engagemang
och en gnuttu oräddhet*

”Jag har ett väldigt starkt önskemål [...] Det är skapandet av en kommersiell domstol med konkurrensrättsliga, immaterialrättsliga och marknadsrättsliga mål. En sådan skulle som sagt kunna bidra till en rättslig bedömning som också är förankrad i marketens realiteter. Vi behöver en bred juridisk, ekonomiskt insiktsfull och sakkunnig bedömning på alla dessa områden, som skulle få näring av varandra. Ekonomiska, marknads- och konkurrensrättsliga aspekter är exempelvis lika väsentliga för en korrekt bedömning av en patenttvist som de tekniska aspekterna, som det idag finns stor enighet om ska avgöras också med tekniska domare.”

Christer Löfgren intervjuar professor Marianne Levin

Foto: Ellinor Hall

Under våren kom en imponerande välfylld festskrift tillägnad professor Marianne Levin, och vad passar väl då bättre än att även ställa en lång rad frågor till en av svensk immaterial- och marknadsrätts förgrundsfigurer under ett antal år. Några saker som gör Levin extra intressant är att hon kom in sent i juridiken efter en journalist- och reklam/pr-karriär samt hennes arbetskapacitet och entusiasm. Hon är involverad i milt sagt mycket och är inte rädd för att säga vad hon tycker.

- Du var inte alls inriktad på juridiken från början. Du utbildade dig till journalist och arbetade på Åhlén & Åkerlund. Därefter gick du på IHR och satsade på reklam och PR, och först som 39-åring tog du din jur kand. Hur kom du på att du ville satsa på juridiken?

- Det var verkligen ingen medveten ”satsning”. Jag tänkte att jag skulle läsa litet vid sidan om mitt arbete på en reklambyrå – för att gymnastisera hjärnan. Det var mer en slump att det just blev juridik och än mer att det blev hela examen. Jag tyckte att det var

urtråkigt, så det var bäst att skynda på för att bli av med det hela så snabbt som möjligt...

- Med tanke på din bakgrund, var immaterialrättsinriktningen klar från början?

- Således fanns det inte heller någon inriktning eller juridisk framtid i åtanke. Det var **Ulf Bernitz** som så småningom fångade ”upp mig” och frågade om jag inte skulle skriva en avhandling om skyddet för brukskonst. Det hade jag nog inte så glatt svarat ja till om jag förstått vad det innebar – eller om jag hade läst en avhandling dessförinnan. Men nu blev det ju bra trots allt.

- Vilken nytta har du haft av din icke-juridiska bakgrund? Skulle du rekommendera andra att skaffa en bredare bakgrund innan de tar sig an juristlinjen?

- Det är alltid nyttigt med olika erfarenheter. Från tidningsjobbet visste jag att en deadline måste hållas. Från modevärlden fick jag smak för det som var snyggt. Från reklamvärlden hade jag med mig att brainstorming och grupparbete kan ge mer än att

sitta ensam på sitt rum. Annars betydde nog främst en arbetslivsbakgrund att jag i någon mån hade lärt mig att disponera min tid och var van vid ”arbetsdagar”. Det hade jag nytta av när jag pluggade, men framför allt när jag skrev avhandling från 9-18 varje dag.

- Först helt nyligen knöts du till en advokatbyrå. Har du tidigare funderat på att överge den akademiska sidan och arbeta på byrå eller i företag?

- Den akademiska friheten passar mig fint. Det är skönt att kunna säga – nästan – allt man vill och företräda de åsikter man har, även om de inte alltid är bekväma. Så det är väl ett ålderstecken att även föreställa sig att man kan foga sig i klientsituationen. Jag gjorde för övrigt ett avbrott i det akademiska när jag arbetade som Head of Press & Public Relations på epo under två år 1986-1988. Det räckte för att inse att jag i varje fall inte passade som byråkrat, även om det var en intressant erfarenhet.

Sedan dess har allt rullat på. Jag har varit universitetet trogen och inte hunnit fundera så mycket...

Aktiv inom alla områden

- Du är en av få av professorerna på immaterialrättssidan, om inte den enda, som klivit fram inom alla områden. Du tvekar inte att ge dig in i en patent- respektive varumärkesrättslig diskussion, lika lite som i en diskussion om upphovsrätt, marknadsrätt eller designskydd som du doktorerade i. Hur kommer det sig?

- Det finns så många intressanta besläktade frågor och problem som spänner över hela området, inte minst numera när rätterna har en tendens att överlappa och det finns så många övergripande politiska aspekter. För mig har det med åren blivit så att det ena området ger näring åt och förståelse för det

andra. Men risken är kanske att jag inte är specialist på något.

- Vilket område är svårast respektive lättast?

- Idag kan jag inte tycka att något område är svårare än ett annat. Det beror delvis på att man sätter sig in på djupet i bitar när man har behov av kunskapen. Därför är ens avhandlingsämne alltid väl ingnagt. Annars är det lättaste alltid det man för ögonblicket är mest inblandad i och det svåraste det man inte hållit à jour på ett tag.

- Det är också viktigt att framhålla att när det kommer till detaljer, är det många som kan slå mig på fingrarna. Jag är säkert också svagare i patenträtt, och kan exempelvis inte alls alla patenträttsfall på samma sätt som avgörandena på de övriga områdena, utom beträffande bioteknik/stamceller som jag forskat en del kring. Men med ett antal doktorander och tillämpare i patenträtt är det ju alltid något som har gått in. Det är inte bara professorn som lär ut. Sedan

Marianne Levin med Milou.

MAQS LAW FIRM

IMMATERIAL- OCH MARKNADSRÄTT

STOCKHOLM

Monique Wadsted
Richard Wessman, jur dr
Anna Jussil Broms
Tom Kronhöffer
Daniel Flodström
Olof Adrian
Anna-Lena Mannio
Magnus Abramsson
tel 08-407 09 00

GÖTEBORG

Christina Berggren
Carin Wiberg
Petra Segerdahl
Sara Pahlby
tel 031-10 20 30

MALMÖ

Susanna Falkengren
tel 040-631 31 00

fornamn.efternamn@se.maqs.com

KÖPENHAMN

Jeppe Brogaard Clausen
Hanne Weywardt
Peter Gustav Olson
Bozena Grubjerg
Eva Nymark Poulsen
Frank Jørgensen
Ida Løndal
Kåre Wanscher
Malene Fagerberg Rosendahl
Marianne Borker
tel +45 33 12 45 22
fornamn.efternamn@dk.maqs.com

TALLINN

Karolina Ullman
Evelin Pärn-Lee
tel +37 26 676 440
fornamn.efternamn@ee.maqs.com

www.maqs.com

kan man kanske tycka att själva patentjuridiken är mindre komplex än den upphovsrättsliga.

Specialisering

- Bland advokater är specialisering i praktiken ett måste idag, och få tar sig an exempelvis patenträtt. Hur ser det ut bland akademikerna?

- Det är naturligtvis samma sak i den akademiska kretsen. Ska man bli duktig krävs det koncentration och detaljkunskaper. Ska man dessutom komma med något nytt, som krävs av en akademiker, så måste man ha haft tid att sätta sig in alldeles särskilt i det område man sysslar med. Det gör att avhandlingsämnet som sagt alltid kommer att ligga tungt i bagaget. Att man som akademiker måste kunna undervisa över hela immaterialrätten, och kanske också i andra ämnen, betyder inte att man är specialiserad på allt detta. Det räcker att man har en immaterialrättslig bakgrund, kan mer än studenterna och naturligtvis, som alltid, att man är väl förberedd. Sedan efter sådär en 20 år kanske man har fördjupat kunskaperna och hunnit profilera sig på flera områden. Det är också

en intressefråga. Somliga föredrar att gräva ännu djupare där de står.

Vad krävs för framgång?

- Vilka tre egenskaper är de mest centrala för att bli framgångsrik inom den akademiska sidan av immaterialrätten?

- Det finns många formler för framgång. För mig har det kanske främst varit ganska intensiva studier/arbete som gett kunskap, ett engagemang som gjort jag bildat mig en egen uppfattning samt en viss oräddhet som gjort att jag vågat sticka ut hakan och kan stå för min uppfattning – som andra må tycka vara rätt eller fel.

- Har du någon förebild på immaterialrättsens område?

- Professor **Mogens Koktvedgaard** i Köpenhamn spelade under många år en stor roll för min syn på immaterialrätten, och jag med åren för hans syn. Han var opponent på min avhandling, och på det sättet kom vi i en dialog som fortsatte till hans – allt för tidiga – död år 2003.

- Nyligen utsågs Per Jonas Nordell till professor med immaterialrättslig inriktning på Stockholms universitet. Hur ser det ut på universitet; hur stor kan den del av den juridiska institutionen som är inriktad på immaterialrätt bli och hur många kan professorer med immaterialrättsinriktning vara?

- Det kunde gärna vara fler – om det fanns pengar i maskineriet! Immaterialrätt är ett så kallat profilämne på Stockholms universitet, och jag ser naturligtvis gärna att den positionen kan hållas. Därför är det viktigt att det finns duktiga personer på institutionen som Per Jonas, **Jan Rosén** och andra som kan utveckla immaterialrätten vidare i undervisning och forskning.

- Gensvaret från studenterna har länge varit stort, och vi fyller inte bara en viktig funktion i grundutbildningen, där Sverige och Stockholms universitet intar en unik position med fem veckors obligatorisk utbildning i immaterialrätt. Vi ger dessutom flera specialkurser, och sedan år 2000 har vi en ettårig magisterutbildning i European Intellectual Property Law med studenter från när och fjärran. Nu, sedan vi blivit ordentligt kända, är det ett väldigt ansökningstryck. Till 2009 års utbildning är det 900(!) sökande till

Virtuell reklam i TV?

Bird & Birds affärsjurister vet vad som gäller.

Våra mediaexperter hjälper dig att synas i livesändningar.

BIRD & BIRD

www.twobirds.se

35 platser. Det gör att det finns anledning att överväga om fler kan tas in.

- Finns det något särskilt skäl till att tyngdpunkten på immaterialrättsområdet är i Stockholm?

- Vi har en mycket gammal tradition på Stockholms universitet. Redan vid Stockholms högskola var **Birger Ekeberg** ett ledande namn inom juridiken och upprätthöll en professur i juridik vid Stockholms högskola 1907-1925, varefter han blev justitieråd, riksmarskalk m m. Han hade disputerat i Uppsala år 1904 på avhandlingen, "Studier i Patenträtt I". Vid hans sida fanns också den som snart skulle bli immaterialrättens nestor, professor **Gösta Eberstein**, som år 1909 disputerat på avhandlingen, "Bidrag till läran om namn och firma enligt svensk rätt", som ingående behandlade förhållandet mellan registrering av firma och varumärke. Han var professor i Stockholm från år 1916 fram till emeriteringen 1948, och även om immaterialrätt på den tiden inte var ett eget ämne som idag, så fick studenterna genom hans föreläsningar i civilrätt en ganska ingående immaterialrättslig kunskap. Han efterträddes på professuren av (sin svärson) **Seve Ljungman**, som bland annat är upphovsman till begreppet "verkshöjd".

- Ljungman la också år 1956 grunden för Institutet för Immaterialrätt och Marknadsrätt vid Stockholms universitet (IFIM). Både Eberstein och Ljungman var ordförande i Svenska föreningen för industriellt rättsskydd (SFIR), och Ekeberg satt i den svenska föreningens styrelse från allra första början år 1908 ända fram till år 1952. Från Stockholms universitets och SFIR:s horisonter märks dessutom inte minst professor Ulf Bernitz, som var SFIR:s ordförande före mig. Så nog har det funnits mycket att bygga vidare på från just Stockholm.

Universitet och advokatbyrå

- En utveckling som inte var så väntad var kopp-

lingen mellan den akademiska världen och praktikerna, som när du knöts till RydinCarlsten Advokatbyrå. Richard Wessman är ett annat exempel som är knuten till både Uppsala Universitet och Maqs Advokatbyrå. Vadan detta? Hur fungerar det i praktiken?

- Jag har kanske inte fungerat som en vanlig biträdande jurist på RydinCarlsten, utan mer som en specialist och resursperson som man kan bolla med. Det innebär för mig att jag på ett intressant sätt kommer närmare och får insyn i rättsliga problemen i praktiken.

- Som rättssakkunnig med utlåtanden står man ofta litet vid sidan om. Det kan vara frustrerande ibland. Men på detta sätt kan jag kombinera rättssakkunnigskapet med ett medarbetarskap och arbeta med olika hattar på huvudet.

- Det innebär att jag är professor, akademisk medarbetare och i övrigt fortsätter att skriva rättsutlåtanden åt såväl RydinCarlsten som andra advokatbyråer som väljer att anlita mig – om de har frågor som är intressanta. Rättsutlåtanden är nyttiga övningar och eftersom det inte är jag som ställer frågorna har jag lärt mig mycket på sådana. Det gäller att ständigt ställas inför nya utmaningar om man inte ska skrupna.

I övrigt tror jag att det kommer att bli fler som Richard. Jag har ytterligare några "före detta doktorander" som framgångsrikt arbetar i näringslivet, **Christina Wainikka** och **Li Westerlund**. Med ökade krav på att "producera" doktorer finns det knappast utrymme för alla inom akademien. Och för den det passar är naturligtvis både lön och andra arbetsförhållanden betydligt bättre utanför akademien.

Arbetskaperitet och snabb

- I festskriften krävdes det 13 sidor för att lista din bibliografi under åren 1980-2007. Den är onekligen imponerande. Du är ansvarig för en stor del av undervisningen i immaterialrätt på

Stockholms universitet. Du har mängder av sidouppdrag, inklusive uppdrag för immaterialrättsinstitutet No 1, Max Planck, och EG-kommisionen. Du har handlett nio numera färdiga juris doktorer och har ytterligare sex doktorander på gång samt ett mycket stort antal examensskrivande studenter. Hur finner du tid till allt du ger dig i kast med? Vad är roligast?

- Att det blev 13 sidor beror nog på att det var glest satt och med stor stil. Dessutom handlar det om många år. Det finns många som är mycket mer produktiva än jag. Med andra ord, jag har inte haft tid – eller lust – att skriva så mycket som jag kanske borde, eftersom det har funnits så mycket annat forsknings- och föreningsanknutet på immaterialrättsområdet som också har varit spännande. Men bland det allra viktigaste har jag tyckt vara att se till återväxten och på något sätt föra vidare sina egna erfarenheter. Det är en annan sak att doktorander och unga forskare är precis som barn, de måste få göra sina egna misstag, och det där med att stå lull, gå och springa kommer ändå genetiskt när det är så dags.

- En detalj som har etsat sig fast i mitt minne från tiden som examensskrivare med dig som handledare var hur snabb du var. Jag kommer ihåg att jag en fredag eftermiddag lämnade in ett utkast för synpunkter på min relativt långa examensuppsats. Jag trodde att jag därmed hade fått tid att hämta andan lite till dess jag skulle få tillbaka texten från dig. Men när jag tömde brevlådan på måndag förmiddag, så låg utkastet där, med dina kommentarer. Arbetar du alltid lika snabbt med allting?

- Om sanningen ska fram, så har även jag levt med (van-)föreställningen att jag är snabb. Det har gjort att jag alltid tar på mig alldeles för mycket. Att jag trots allt klarar av situationen beror på att jag arbetar väldigt mycket, så mycket att det har blivit till en dålig vana. Sedan har jag som princip att det är skönt att göra sig av med saker, bli klar

Om du uppfinner ett nytt hjul vet vi hur det ska skyddas!

Vår målsättning är enkel och glasklar – att erbjuda tillförlitlig, professionell service och rådgivning till rimlig kostnad. Med grundmurad kompetens i ett internationellt nätverk av specialister finner vi den bästa vägen för att effektivt skydda ditt företags IP-rättigheter, på hemmaplan och internationellt. Vi får hjulen att rulla – du får snabb, nära och personlig service samt svar på frågan "idé att skydda".

HANSSON THYRESSON
PATENT VARUMÄRKEN DESIGN

HANSSON THYRESSON PATENTBYRÅ AB • BOX 73, 201 20 MALMÖ • TEL 040-30 00 14 • TEL 040-30 77 40 • WWW.HANSSONTHYRESSON.SE • INFO@HANSSONTHYRESSON.SE

– vilket tyvärr allt mer sällan inträffar. Jag är således inte så snabb längre, om jag någonsin har varit det. Allt tycks dessutom gå långsammare med åren, även om jag hoppas att en del av förklaringen ligger i att jag har blivit noggrannare och kunnigare.

Att publicera är att synas

- Du har, som nämnts, en diger utgivningslista med böcker och artiklar. Vad förväntas av en professor när det gäller forskning och publiceringar?

- I Sverige finns det inga formella krav som i många andra länder. I exempelvis Storbritannien ska man publicera ett visst kvantum för att inte bli ifrågasatt och riskera att bli avsatt. Jag har varit professor så länge att jag är utnämnd av Regeringen och i princip är oavsämlig – även om jag sedan inte hade skrivit ett ord mer. Det är en annan sak att man varken är någon inåt eller utåt om man inte syns, och då menar jag inte i partypressen. Det ligger därför i sakens natur att man försöker gå vidare och utvecklas på nya uppgifter.

- Är kraven olika beroende på vilket forskningsområde det gäller?

- Det finns en ökad tendens hos universitetsledningarna att räkna meriter i publikationer, meriter som kan betyda anslag på sikt. Det är en internationell trend, som innebär att svenska forskare ska mätas i spaltmillimeter mot varandra och mot andra internationellt. Beträffande juridisk forskning så är förhållandena litet speciella, eftersom vi främst har rört oss inom den egna jurisdiktionen och skrivit på det nationella språket, dessutom ofta monografier. Det gör att vi inte riktigt – ännu – kan jämföras med ekonomer eller naturvetenskapare som skriver på engelska i internationellt erkända tidskrifter och inte sällan i grupp, där professorn alltid toppar ”bylinen” oavsett insats.

- En noterbar detalj är att du ligger bakom en hel del samlingskrifter där studenter, inklusive praktiker som kompletterar med en mastersexamen, på olika specialiserade immaterialrättskurser har stått för innehållet. Hur resonerade du när du började den satsningen?

- De flesta människor vill gärna få sitt verk och namn i tryck, särskilt om de har utträttat något bra. Idén med att ”göra en bok” tillsammans med studenterna på specialkursen i Experimentell immaterialrätt (15 p) var delvis ett sätt att få dem att anstränga sig litet extra. Kursen omfattar, utöver en ”crash course” i avancerad immaterialrätt, också ett fördjupningsmoment. Det innebär att studenterna ska genomföra ”forskningsuppgifter” i smågrupper på ett särskilt tema, som är

nytt varje år. Årets tema knyter an till SFIR:s jubileumsutställning på Tekniska museet, LIKT UNIKT. Uppgifterna är formulerade så att de kan ses som kapitel i en bok. Har resultatet av de förenade insatserna blivit bra, så kan det vara värt att publicera, men alltid först efter viss (läs: ganska mycket) redigering. Om studenternas ansträngningar till sist också har blivit en riktig bok, har således att göra med både hur bra jag bedömt det samlade resultatet och hur mycket tid jag och/eller andra kunnat sätta av för redigeringsarbetet.

- I januari 2008 kom den senaste boken, ”Läkemedel och Immaterialrätt”, som är en bra bok. Läs den gärna.

Ömsom vin ömsom vatten

- I flera år efter att jag hade skrivit min examensuppsats för dig, kallade du mig för den envise,

vilket jag har full förståelse för. Hur har det varit att vara handledare för alla uppsatsskrivare och doktorander genom åren?

- Det är ömsom vin och ömsom vatten, naturligtvis. Det gäller både handledning av doktorander och uppsatsskrivare. Beträffande doktoranderna överväger vinet, och handledning blir till en givande diskussion. Beträffande studenterna kan det ibland vara mycket vatten. Alla ska skriva ett examensarbete, oavsett hur bra de är, och många väljer immaterialrätt. Men det är inte bara jag som handleder uppsatsskrivare i immaterialrätt, utan också Jan Rosén, Per Jonas Nordell och alla mina nuvarande, samt en del före detta doktorander som **Antonina Bakardjieva Engelbrekt, Bengt Domeij och Richard Wessman**.

- Uppsatsskrivning ska naturligtvis ses som en kurs vilken som helst. För oss alla gäller

att slutresultatet ska bli så bra som möjligt. Det är viktigt för studenten att ha något bra att visa upp för en presumtiv arbetsgivare – och dessutom står man själv med sitt namn som handledare. Men är studenterna duktiga, så är det ett stimulerande arbete som går lätt och smidigt. Är språkbehandlingen dålig, tar det längre tid både att ta till sig det materiella innehållet och att göra förslag på förbättringar. Det kan vara extra jobbigt att få stuns på magisteruppsatser på knackig engelska.

- Immaterialrätten började få fotfäste på allvar bland studenterna i början av 1990-talet. Hur kommer det sig tror du?

- År 1995 fick Internet fart och TRIPS-avtalet slöts. Bådadera bidrog till att immaterialrätt blev mer allmänt diskuterat i dagspress och andra media. Upphovsrättens expansion parad med digitaliseringen gjorde att immaterialrätt plötsligt fanns hemma i vardagsrummet – oftast som ett problem. Men för unga jurister är problem till för att lösas, och fildelning och andra "moderna" upphovsrättsintrång har säkert åtminstone bidragit positivt till att intresset för immaterialrätt väckts och behållit sin aktualitet.

- Hur har du sett på den utvecklingen med studenternas ökade intresse och exempelvis explosionen av "Gröna Serien"-böcker?

- Tror inte att "Gröna serien" spelat någon roll för studenternas intresse, i varje fall inte under senare år. Utgivningen av böcker i "Gröna serien" har vi tyvärr – av ekonomiska skäl – tvingats att upphöra med. Men idag finns det ett stort utbud av immaterialrättslig och marknadsrättslig litteratur, också exempelvis digitala studentuppsatser. Gröna serien gav i bästa fall tillbaka tryckkostnaden, men för det mesta inte ens den. Det är inte alla böcker som din om "Värdering av varumärken" som sålde slut!

- IFIM har dåligt med pengar; vi har inga anslag eller tilldelning av medel från universitetet, oavsett att immaterialrätten är profilämne. De pengar vi har kommer främst från de seminarier vi emellanåt anordnar med intressanta uppsatser. Men det blir, som du förstår, inte särskilt mycket. Bra tips på mecenater tas därför tacksamt emot! Vi skulle behöva så där 200 000 kronor som buffert.

Fortsatt stort intresse

- Hur skulle du karakterisera intresset idag?

-Livligt och tillräckligt! Vi får jättebra studenter till våra specialkurser som brukar fyllas till sista platsen. Men alla som går ut juristlinjen ska ju inte syssla med immateri-

alrätt, även om området allmänt är expanderande. 20-25 procent av doktoranderna/nydisputerade vid Stockholms universitet finns inom immaterialrätt. Den andelen stämmer också för studenter som specialiserar sig under utbildningen.

- En annan detalj jag kommer ihåg från examensarbetstiden var att det då, 1989, fortfarande var relativt lite skrivet om immaterial- och marknadsrätten, och när jag träffade dig för att hitta ett ämne att skriva om så hade du mängder av uppslag. Hur ser det ut nu, snart 20 år senare, när studenter vill skriva uppsats inom immaterial- och marknadsrätten?

- Numera har jag inga uppsatsämnen på lager. Kanske är det idétorka, men i den mån jag kommer på några ämnen som borde utredas, så ryker de snabbt. Det är endast undantagsvis som någon kommer med en färdig uppsatsidé. För att en uppsats ska bli bra, är det viktigt att den behandlar något som studenten verkligen känner för att sätta sig djupare in i. Därför brukar vi diskutera oss fram till ett eller ett par lämpliga ämnen. Efter en sådan diskussion blir det som regel ett bra färdigt arbete. Också att leta sig fram till ett passande ämne kan således ses som en del av "kursen" i examensarbete och fördjupa de immaterialrättsliga kunskaperna och intresset.

Intellectual Property Rights – A Business Opportunity

Your Preferred Partner in Sweden and Europe

Patents • Trademarks • Design
Domain Names • Legal Services
Post-grant / Enforcement • Strategic
Counselling • Annuities & Renewals
Since 1894

ANNA-MARIA LAGERQVIST, LL. M.
Intellectual Property Attorney

www.valea.se

valea
TECHNOLOGY & LAW

Ett minfält

- Få juridiska områden är så internationellt påverkade, även långt före EES- respektive EU-anslutningen, som immaterialrätten. Vad har det betytt för detta juridiska fält?

- Man kan väl säga att den internationella immaterialrätten tidigare hade en "teknokratisk struktur", där specialister på området arbetade för harmonisering bit för bit. Efter över 100 år kan vi också blicka tillbaka på många epokgörande framsteg i rättsskyddet. Tänk bara på de internationella och regionala registreringssystemen!

- Idag är immaterialrätten handelsrelaterad och därmed högst politiserad. Det går knappt att komma vidare ens i de rent tekniska frågorna. I svallvågarna från WTO-avtalet och alla de internationella avtal som slutits som ett paket, inklusive TRIPS-avtalet, har den internationella immaterialrättsutvecklingen hamnat helt i beroende av de politiska strider (om världsherraväldet) som utkämpas mellan länder och gruppering av länder.

- USA har innehaft en helt dominerad position i världen allt sedan andra världskriget, och därmed kunnat styra och ställa ganska ostört. Det gäller också immaterialrätten, och vi talar ju inte om "IP" numera för inte.

- Många utvecklande länder känner sig överkörda genom att WTO-paketet inte gett vad de hade förväntat sig. De tvingas därför ofta in i bilaterala handelsavtal med framför allt USA men även med EU. I sådana avtal går de av handelspolitiska skäl med på att införa immaterialrättsliga bestämmelser som passar deras handelsparter (så kallade TRIPS Plus) men inte dem själva. Som protest har de med viss framgång motsatt sig immaterialrättsliga reformer vid förhandlingar. Beslutet att arbeta vidare mot en Development Agenda i WIPO är ett exempel på en delseger för protesterna.

- Dessutom växer det fram andra ekonomiskt tunga sfärer, vars inverkan det ska bli intressant att se på sikt. Indiens och Kinas immaterialrättsliga roller har bara börjat utmejslas. Så väl industriländernas som de utvecklande ländernas immaterialrättspositioner är således mycket beroende av hur Indien och Kina väljer sida i framtiden.

- Sammanfattningsvis är det olyckligt för immaterialrätten och dess positiva utveckling att ha hamnat mitt i den politiska hetluften. Men det kan på andra sidan naturligtvis hävdas att utan en sådan politisk sprängkraft som området idag representerar, vore det betydligt färre intresserade. Det är uppenbart att genom medvetenheten om immaterialrättens stora ekonomiska roll i världen kastar sig allt fler aktörer in i debatten, från Världshälsoorganisationen och "Läkare

utan gränser" till Copyleft-rörelser. För närvarande framstår den internationella immaterialrätten som något av ett politiskt minfält. Vart detta leder på sikt är det omöjligt att uttala sig om, och om det är en helt ny immaterialrättslig värld som finns på andra sidan kröken. Det vore onekligen en stor fördel om immaterialrätten kunde avpolitiseras, kanske bland annat genom att forskningsresultat i större utsträckning tillfördes och beaktades av dem som förhandlar immaterialrättsliga frågor internationellt.

Internationellt samarbete

- Du har varit och är drivande i det nordiska samarbetet och i samarbetet med tyska immaterialrättsjurister. Är du nöjd, eller vill du öka det internationella samarbetet?

- Det nordiska samarbetet har en mycket lång tradition, som inleddes 1931 med det första Nordiska Industriella rättsskyddsmötet i Stockholm. Den svenska föreningen hade redan år 1918 försökt att samla ihop de (på den tiden) skandinaviska trupperna. Men tiden blev mogen först tio år senare och sedan dess har vi regelbundet samlats och samarbetat.

- För mig har det alltid framstått som väldigt viktigt att Norden uppträder tillsammans och enat på det internationella planet. Våra små länder har historiskt då kunnat spela en förhållandevis stor roll. Därför vore det naturligtvis en fördel för den nordiska rättskulturen om också Norge och Island vore med i EU. Beträffande akademiskt internationellt samarbete, som jag har haft med framför allt tyska och engelska immaterialrättsjurister, så är det väldigt givande och nyttigt. Jag ser också goda förutsättningar för att den internationella diskussionen bland akademiker ska kunna föras vidare och att vi från Norden fortsatt har möjlighet att delta och göra oss hörda. Bland akademiker är det naturligtvis lättare att skapa uppslutning kring en sak, eftersom det inte finns några politiska störningar.

- Det återstår fortfarande mycket av internationell samordning och förbättring på immaterialrättsområdet. Det gäller inte minst numera när samma tvister uppkommer i många länder. Det finns inga lösningar för lagval och jurisdiktion utanför EU, och med EG-domstolens domar i Roche (mål C-539/03) och GAT&LUK (mål C-4/03) finns det också i Europa mycket att arbeta vidare för. Min doktorand **Lydia Lundstedt** är en av dem som arbetar med jurisdiktions och lagvalsfrågor ur ett europeiskt och amerikanskt perspektiv.

- SFIR/AIPPI-kongressen i augusti för att fira 100-årsjubileet skall samla många deltagare

från många länder här i Sverige. Vilken position anser du att Sverige har i det internationella samarbetet?

- Tack vare en lång och god tradition har immaterialrättarna från Sverige och från övriga Norden klarat sig bra internationellt, och vi har ofta fått gehör för våra förslag. Vi har varit relativt språkkunniga, haft en modern lagstiftning, och det har funnits en akademisk immaterialrättslig tradition som vi talade om.

- Vi talade också om att Sverige och Norden har traditionellt haft en starkare position i det internationella förhandlingsarbetet än ländernas storlek skulle indikera. En del av det har berott på nordisk sammanhållning, en del har varit beroende av starka personligheter som kunnat föra fram bra tankar och också bringa dem till de slutliga kompromisser som det alltid måste bli fråga om när många ska enas.

- Riskerar vi att tappa när internationaliseringen ökar ytterligare med engelskspråkiga patent, och kanske internationella patentdomstolar?

- Engelska är naturligtvis inte svenska, och svenskar talar inte lika bra engelska som engelsmän, amerikaner, australiensare etc. – i varje fall inte ännu. Men den utveckling som påbörjats på patentområdet är, som jag ser det, oundviklig. Det finns inte heller någon väg tillbaka. Engelskspråkiga patent är en fördel för patentsystemet, eftersom det blir tillgängligare för allt fler med lägre kostnader. Vi har klarat oss bra vid tidigare omvälvningar, EPO var ju en sådan på sin tid. Allt talar för att vi har bättre förutsättningar idag än på 1970-talet att möta förändrade samarbetsformer.

- Skulle Sveriges inverkan kunna öka? Hur?

- Jag ser inte svensk inverkan eller påverkan som något mål i sig, även om vi har en bra immaterialrättskultur i Norden med en del intressanta särdrag. Sådana bör vi naturligtvis fortsätta att "sälja in" internationellt, exempelvis tekniska domar i patentmål är något som vi bör fortsätta kämpa för europeiskt. Det ligger en väldig styrka och trygghet i detta för materiellt korrekta resultat.

- I övrigt sker det naturligtvis en indirekt påverkan när svenskar har internationella uppdrag. **Henry Olsson** var Director för Copyright på WIPO under många år och har därefter suttit som ordförande på åtskilliga internationella möten. **Örjan Grundén** var President i AIPPI. **Ivan Hjertman** har företrätt AIPPI i WIPO i många sammanhang. Även jag företrädde AIPPI under de tio år av förhandlingar som ledde fram till Genève-akten av Haagarrangemanget. Naturligtvis har vi då också fört med oss våra svenska erfarenheter

och ett svenskt synsätt på saker. Vill du öka det svenska inflytandet gäller det således att verka genom svenska personer som har internationella uppdrag och verka för att svenskar får sådana uppdrag.

- Du har skrivit en hel del yngre artiklar för en internationell läsekrets, inte minst på tyska. Vi har emellertid inte, som vi har varit inne på, traditionen att professorer skall skriva praktverk på 600-700 sidor efter avhandlingen. Det förefaller dock vara relativt populärt i andra länder, bl a över EG-rätten på immaterialrättsområdet och över EPO osv. Det gör att svenska professorer kanske inte syns lika mycket internationellt som en del andra länders professorer. Varför är det så?

- Med EG-rätten och den europeiska patenträtten kan man inte säga att det finns något hinder längre i själva lagstiftningen. Det var annorlunda förr när vi alla främst arbetade med rätt och rättsavgöranden på det egna territoriet. Men att skriva internationella böcker för en internationell publik är väldigt krävande, inte minst språkligt. Det är få svenskar som behärskar ett utländskt språk, inklusive engelska, på ett sådant sätt att ett manus är direkt tryckbart. Jag gör det definitivt inte. Det gör att internationell publicering är förenad med väldigt mycket merarbete för författaren och merkostnader för förlaget. Det är mycket svårare för oss i små språkområden att nå ut internationellt och bli erkända. Vi får nöja oss med att vara kungar – eller drottningar – hemma. Men din anmärkning är en viktig punkt, eftersom det innebär att den svenska eller nordiska rättskulturen inte på samma sätt som exempelvis den amerikanska, engelska eller tyska sätter sina "foot-prints" på utvecklingen.

Tips till designers och jurister

- Om du skulle föreläsa på Konstfack eller Designhögskolan i Umeå och ge dom ett par tips på vad de skall ha i bakhuvudet för att skapa designalster som går att skydda, hur skulle de tipsen låta?

- Lär och låt Dig inspireras av andra, men plagiera inte!

- Motsvarande fråga om du skulle föreläsa inför reklamskoleelever?

- Identifiera dig med mottagaren av reklamen, i stället för att göra något hajp för dina kolleger!

Samhällsnytta

- Alla säger att immaterialrätten står i fokus på ett sätt ständigt växande sätt. Hur ser du på utvecklingen från 1980-talet och framåt när det gäller medvetenheten i inte minst näringslivet?

- Vid den svenska industrialismens framväxt kring förra sekelskiftet var gräddan av svenskt näringsliv oerhört engagerad i utvecklingen av det industriella rättsskyddet. De som ursprungligen gick i bräsch var cheferna för AB Separator - **John Bernström**, Stora Kopparbergs Bergslag - **Erik Johan Ljungberg**, Nya Ackumulatoraktiebolaget - **Axel Estelle** samt direktör **Artur Thiel** med intressen i NK m m. Det var också dessa her- rar som tog initiativet till bildandet av SFIR år 1908. Men efter andra världskriget var det som om näringslivet tappade en del av detta intresse. Produktutveckling, ekonomi och marknadsföring kom i första ledet.

- Idag är immaterialrätten tillbaka i fokus. Det har inneburit både fördelar och nackdelar. Till fördelarna, för bland annat specialiserade immaterialrättsjurister, hör naturligtvis att man är mer efterfrågad och mer "ansedd". I näringslivet har besluten om immaterialrätt åter flyttats uppåt i hierarkin: det gäller inte minst allt som har med "branding" att göra – vad det nu innebär. Beslut om patentering och försvar av patent har också fått en förnyad betydelse i styrelserummen, eftersom patentportföljer påverkar aktievärden. Forna tiders anläggningstillgångar har kommit att ersättas med immateriella tillgångar, som ofta svarar mot 75-80 procent av företagets värden. På den negativa sidan finns den starka lobbying, som riskerar att snedvrida marknadsförhållanden och därmed även synen på immaterialrätten.

- Överdrivet starka eller långa skydd är inget eftersträvsvärt mål ur ett samhällsperspektiv, och det är bara samhällsnytta som kan motivera det immaterialrättsliga skyddet.

- Något du har påpekat vid åtskilliga tillfällen är (i min tolkning) att immaterialrätten och de bedömningar som görs på området måste göras med en medvetenhet om de marknadsmässiga aspekterna. Hur får man jurister att se brett och marknadsmässigt när de gör juridiska bedömningar?

- Lösningen ligger i en bred, kunnig kommersiell domstol.

Fyra ögon ser mer än två

- En skrivform som är utbredd inom immaterialrätten och marknadsrätten är utlåtanden. Du har själv stått för en mängd utlåtanden i tvister. Det är knappast lika utbredd inom andra juridiska fält. Vad beror detta på? Är immaterialrätten svårare än andra områden? Är det få advokater och andra ombud som verkligen kan området?

- Företeelsen är dessutom framförallt svensk, åtminstone i den omfattning som rätts-

utlåtanden förekommer inför våra domstolar. Det har således helt säkert utbildats en speciell tradition med rättsutlåtanden i Sverige.

- Annars skulle jag säga att det kan finnas goda skäl för utlåtanden på just dessa områden, eftersom det slutliga ställningstagandet ofta handlar om en viss subjektivt präglad bedömning av motstridiga förhållanden när parternas argument ska vägas samman. Det framgår inte minst av att specialister kan ha olika uppfattning om saken. Framförallt immaterialrättsprocesser, men också

marknadsrättsprocesser mellan näringsidkare, är väldigt mycket en ombudens kunniga kamp om hur en tvistig sak ska uppfattas. Utgången är inte så given när den kommer inför rätten – i ett givet fall behövs det inga sakkunnigutlåtanden.

I gränsfall kan rättsutlåtanden, som brukar finnas på båda sidor, bidra till att vidga och nyansera rättens synfält. Då kommer tvisten förhoppningsvis i en bättre belysning. Det är däremot sällan som ombud jag arbetat med inte genuint kan det område som ska behandlas. När också en sakkunnig ger sin syn på en viss sak är det snarast fråga om att fyra ögon ser mer än två.

Privata instanser/nämnder?

- En noterbar detalj inom immaterialrätten är Svensk Forms Opinionsnämnd. Denna nämnd och deras utlåtanden har en tydlig tyngd, om än kanske inte i samma utsträckning som förr. Är det bra med denna typ av privata externa enheter med få jurister som avger utlåtanden i rent juridiska frågor?

- Brukskonstområdet har alltid varit litet speciellt genom att det ska till ett juridiskt ställningstagande som tar sin utgångspunkt i en estetisk bedömning, som juristen normalt inte kan göra. Dessutom kan det vara särskilt angeläget att få frågor avgjorda i en nämnd, dvs till en rimlig kostnad, på ett område där det inte rör sig om så mycket tvistepengar. I bästa fall stannar det vid nämndens utslag. Opinionsnämnden fyller otvivelaktigt en viktig funktion på sitt område.

- Skulle du kunna peka på andra immaterial- / marknadsrättsliga områden där sådana nämnder skulle kunna fylla en viktig funktion?

- Jag är osäker på om en sådan verksamhet lika framgångsrikt kan överföras på andra områden. Det är en annan sak att det säkert finns behov av billigare och snabbare tvistlösningar, inte minst på immaterialrättsområdet. Om lösningen ligger i särskilda nämnder kan vara osagt. Domännamnstvister av det enklare slaget kan tack vare avtal

lösas i paneler. Medling talas det mycket om numera. Att – i värsta fall – behöva gå i fyra instanser, EG-domstolen medräknad, är givetvis alldeles för mycket för en stor mängd av de tvister som ska lösas. Så någon typ av förenkling och uppsnabbning vore önskvärd!

Ämnena går om lott, men i olika domstolar

- Något som krånglar till tillvaron för dem som sysslar med immaterial- och marknadsrätt är att områdena i många fall går om lott, samtidigt som bedömningarna sker utifrån skilda faktorer. Jag har exempelvis i artiklar kritiserat Marknadsdomstolen för att de när de skulle bedöma särprägel på ELFLUGAN-ljusstaken hänvisat till ett utlåtande från Opinionsnämnden, trots att de alltid påpekar att immaterialrättsliga bedömningar är irrelevanta vid marknadsrättsliga bedömningar. Är det bra eller dåligt att områdena går om lott? Varför?

- Marknadsdomstolens resonemang och skäl är inte alltid så tydliga. Hänvisningen behöver inte direkt ha avsett just den upphovsrättsliga kvaliteten som sådan, utan kanske mer att om något är så särpräglat att det anses ha upphovsrätt finns det också en presumtion för att det finns en kommersiell särprägel, visserligen tillsammans med andra indikatorer på samma sak som försäljningssiffror m m.

- Men vi har ju just fått en ny marknadsföringslag (2008:486), som visserligen inte ser så annorlunda ut på pappret. Jag kan ändå tänka mig att den nu EG-styrda utvecklingen på sikt kan komma att bli ganska annorlunda just i gränsområdet mellan immaterialrätt och marknadsrätt. På exempelvis området för jämförande reklam kan Marknadsdomstolen knappast längre krypa bakom att den domstolen inte ska ta ställning till immaterialrätt, eftersom EG-domstolen i o²-målet (C-533/06) har gjort en del uttalanden som innebär att man också kan vara tvungen att ta ställning till ett eventuellt varumärkesintrång.

- Som du påpekar går ämnena delvis om lott, i varje fall i de många fall som aktualiserats mellan näringsidkare, och då är naturligtvis uppdelningen på särskilda domstolar för marknadsrättsliga mål olycklig och processmässigt oekonomisk – även om det kan finnas processtaktiska fördelar i att kunna stämma från två håll. Det förekommer emellertid sällan, och det skulle naturligtvis bli störande med olika utslag om i princip samma förhållanden. Jag tror inte att det har förekommit. Många har med mig efterlyst kumulationsmöjligheter här.

Branschen själv bästa regulatorm

- Hur ser du på de egenåtgärdssystem som finns när det gäller marknadsrätten. Är de bra, bör de utvecklas och spridas till fler områden?

- Jag kommer ganska sällan i kontakt med dessa. Men egenåtgärder har traditionellt spelat en betydelsefull roll, bland annat för att motverka onödigt lagstiftning och föra utvecklingen av branschförankrade normer framåt. Näringslivets opinionsnämnd var vidare en viktig föregångare till Marknadsdomstolen.

- Idag är det dessutom varken ekonomiskt eller tidsmässigt försvarbart att belasta det judiciella systemet med frågor som dels bättre kan lösas inom näringslivet självt, dels avser bransch- eller marknadsetik, som är svårt att lagstifta om. Där är branschen själv den bästa regulatorm.

- Jag ser också på nätet att det finns en mycket stor mängd nämnder att vända sig till, inte bara dem jag först kom att tänka på som: Etiska nämnden för direktmarknadsföring, MarknadsEtiska Rådet, Mäklarsamfundets Ansvarnämnd, Näringslivets Etiska Råd

för Könsdiskriminerande reklam och Nämnden för Bedömning av Läke-medelsinformation. Jag hittar ytterligare ett 15-tal nämnder som man kan vända sig till med klagomål angående allt från alkohol till värmepumpar. Så det verkar som om flertalet områden redan är väl intäckta.

„...varken ekonomiskt eller tidsmässigt försvarbart att belasta det judiciella systemet med frågor som (...) bättre kan lösas inom näringslivet självt...”

Önskemål om kommersiell domstol

- Om du skulle göra en prioriteringslista till regeringen/riksdagen över de fem just nu viktigaste förändringarna/lagar de borde klubba igenom, hur lyder den?

- Jag har ett väldigt starkt önskemål, som också vore möjligt att genomföra utan hänsyn eller påverkan av EG-rätten eller internationella överenskommelser. Det är skapandet av en kommersiell domstol med konkurrensrättsliga, immaterialrättsliga och marknadsrättsliga mål.

- En sådan skulle som sagt kunna bidra till en rättslig bedömning som också är förankrad i marknadens realiteter. Vi behöver en bred juridisk, ekonomiskt insiktsfull och sakkunnig bedömning på alla dessa områden, som skulle få näring av varandra. Ekonomiska, marknads- och konkurrensrättsliga aspekter är exempelvis lika väsentliga för en korrekt bedömning av en patenttvist som de tekniska aspekterna, som det idag finns stor enighet om ska avgöras med också tekniska domare.

- Här har jag således väldigt svårt att förstå (delar av) regeringskansliets motstånd. Det handlar inte om en specialdomstol i traditionell bemärkelse, utan om en allokering av nödvändig kompetens för bättre tvistlösning på ekonomiskt viktiga områden. Sådana juridiska tvister kan bara lösas med marknadens utseende för ögonen. Bedömningen av intrång borde således präglas av den marknadsmässiga balans vi talade om. Då skulle kanske också ett undantag för ”fair use” i ordets rätta bemärkelse kunna bli ett av många positiva resultat av en sådan sakkunnig domstol.

- En annan punkt som jag funderat mycket på är att ta bort det (automatiska) korsvisa skyddet mellan varumärke och firma. Det var sådana tankar som på sin tid ledde till att Varumärkeskommitténs tillsattes. Men med detta hann kommittén aldrig till mål. Enligt min mening aktualiseras (numera) bara ett skyddsbehov när firman också fungerar som ett varumärke. Det var annorlunda förr, när firman var det viktigaste och varumärket ett tillbehör.

- Sedan finns det ett antal system- och attitydförändringar som jag gärna skulle se, men som praktiskt inte är realiserbara som: en nyansering av patenträtten, så att inskränkningar, skyddstider m m, bättre kunde anpassas till reella skyddsbehov och konkurrensförhållanden; en förkortning av de orimligt långa upphovsrättsliga skyddstiderna och särskilt beträffande närstående (producent-) rätt som nu i enlighet med amerikanska förebilder föreslås förlängas till 95 år i Europa.

- Gör gärna den ideella rätten evig, men behåll i övrigt normalt kommersiellt kalkylerbara förhållanden för näringslivet. Läke-medelsföretagen får klara sig med 25 år, inklusive spc-förlängning.

- Dessutom hoppas jag att Ipred2 ska begravas. Också om kampen mot pirater är angelägen, gäller det att inte tappa bort att immaterialrätter ska inspirera, inte hämma.

- Slutligen, om du skulle lyfta fram några få svenska immaterialrättsliga tvister som har betytt extra mycket för utvecklingen, vilka skulle det då vara?

- Eftersom jag framför allt är intresserad av framtiden, ser jag med stor spänning fram emot två mål som Högsta domstolens gett prövningstillstånd. Det gäller dels frågan om MINI MAGLITE-ficklampa är ett alster av brukskonst, dels frågan om vad som krävs för att kunna hävda bättre rätt till ett mönster för en rollator, inklusive förhållandet mellan registrerat och oregistrerat formgivningsskydd. Båda dessa avgöranden kommer att starkt prägla skyddet för design i bred mening. ■